

In anno secundo dary regis. Ca. I. Cuius rex psax octavo balthasar occupasset regnum babiloniorum cum dario patre suo rege medorum primo anno regni sui remissit in hierusalem circiter. l. millia

est missus. secundo tangit missionis actus vel eventus. ibi: Propter quod in secundo anno tertio ad quod est missus. ibi: Et credat completo numero. Item in prima parte duo tangunt impedimentum restorationis civitatis et templi: et incredulitas populi de instantia temporis reedificationis. ibi: Quia ratione etc. Dicit igitur: Cuius a populo israel et senioribus templum dei edificari cepisset. j. Esdre. ij.

no regni sui remissit in hierusalem circiter. l. millia iudeorum quibus precepit corobabel et iesu filium iosedech: et precepit ut reedificaret templum domini. Illi autem extructo altari fundamenta templi tulerunt. Sed interea mortuo cyro artaxerxes illi succedens mandavit gentibus que erant circa hierusalem: ne templum reedificari permitterent. Remissit itaque opus ipse cum vices ad annum secundum dary filij hystaspis. Hoc anno Aggeus et Zacharias prophete: non timores edicti regis: nec inimicitias circumstantium populorum horra: sunt corobabel et populum qui cum eo erat ut templum reedificarent: quia tanta erat tepus quo hieremias prophetaverat templum esse reedificandum. Corobabel autem et populus magis obedierunt prophetis hortantibus regi vel populis prohibentibus. Dary interpretatur generatio nes et signat amatores coitus et carnalis generationis. Cogruere ergo tepore dary hec visio cernit populo: quod reuersus de captivitate: nondum extruxerat templum nec habebat gloriam pristine hierusalem: sed habitabat in domibus cocanis et decessis. Merito etiam cernit in anno secundo: quod binarii mundus numerus est: quod primus virginitate unitatis discedit: princeps est totius alternitatis. An in hunc non dicit post consumationem operum secundum diem: quod addit post consumationem operum aliorum dierum: et vidit deus quod esset bonum. Mensis etiam sextus congruit quia hic mensis non habet aliquas solennitates dei: sicut septimus: sed similis est sex dierum quibus factus est mundus: in quo laborat: et panis sub fructu doze comedit. Sed quia altare iam erat extructum: in vna die fit verbum ut populus deserens sanum dary et septimum mensium reuertat ad unitatem fidei.

Aggeus solentis in manu cuius fit sermo dei. Sic omnis qui celebrat festinitates dei in agymis sinceritatis potest recipere sermonem dei. Ad fit ad eos sermo dei

ribus templum dei edificari cepisset: mortuo cyro rege ac regnate dario rege psax qui memorato cyro successerat vicine gentes civitatem hierusalem ut idem esdras refert restorationem templi et civitatem resistendo impedire ceperunt. Quia ratione deterret populus israel repationem supradicti templi domini necdum iuxta promissionem concessam esse credebatur. Propter quod in secundo anno regni memorati dary regis psarum aggeus propheta a deo missus ad corobabel qui de tribu iuda erat: qui potestate regni suscepturus erat: et iesu filium iosedech summu sacerdotem admonet ut credat completo numero annorum tepus restorationis hierusalem advenisse: huiusmodi addito: ne incredulitate populi vellat imitari: de quo dixit per eum: Populus huius dicit: nondum venit tepus ut edificet domus dei. Dia autem que in textu huius prophetie continetur: reversionem populi: edificationem templi: renouationem civitatis: obseruationem sacerdotalem et interitum regnorum gentium exterarum significant.

Finit prologus. Incipit argumentum.

Aggeus festinus et letus: qui seminavit in lachrymis et in gaudio meteret: de structum templum edificat: deusque vultum inducit loquente: Adhuc vnum modicum et ego commovebo celum et terram mare et aridam: et commovebo omnes gentes: et desideratus veniet cunctis gentibus.

Incipit Aggeus propheta.

In anno secundo dary regis in mense sexto in die vna mensis: factum est verbum domini in manu aggei prophete

factum est verbum domini in manu aggei prophete. iste enim est modus loquendi hebraicus. potest etiam dici quod in huiusmodi donum prophete datus aggei per spiritu domini doni corporalis quod ponitur in manu recipientis. terminatio post

Postilla Nicolai de lyra super Aggeum propheta tam Incipit: Anno secundo Incipit prophetia Aggei qui dividit in duas partes. scilicet prima et tractatu. qui incipit ibi: Dec dicit. In primo vero ponit primo huius prophetie tepus. cum dicit: In anno secundo dary regis. Secundum Iosephum. xj. libro antiquitatum iudaice iste daryus fuit filius hystaspis: et fuit amicus corobabel et favorabilis iudeis: ut patet. j. Esdre. vi. et huiusmodi maxime fuit ut dicit Iosephus: quod antequam moveret ad regnum psarum: fecit votum quod si contineret eum sic promoveri faceret templum in hierusalem edificari: et ibi vasa deferri. Secundum vero Ba. Sa. iste daryus fuit filius assueri regis et Hester regine: et sic fuit favorabilis iudeis ratione matris sue que fuit iudea. et istud secundum dicitur videtur mihi probabile: sicut declaravi diffusius super primam capitulum libri Hester. tunc enim vtriusque dicitur aggeus prophetavit post reditum captivitatis babilonice quoniam vterque (si tunc duo fuerunt) regnavit post cyrum. q. In die vna mensis. scilicet prima die illius mensis: eo modo loquendi quo dicitur Hest. j. Et factum est vespere et mane dies vni. scilicet primo. secundo ponit nomen prophete. cum dicit: Factum est verbum domini in manu Aggei. id est ipsius aggei tangit per dei ministrum. iste enim est modus loquendi hebraicus. potest etiam dici quod in huiusmodi donum prophete datus aggei per spiritu domini doni corporalis quod ponitur in manu recipientis. terminatio post

Postilla Nicolai de lyra super Aggeum propheta tam Incipit: Anno secundo Incipit prophetia Aggei qui dividit in duas partes. scilicet prima et tractatu. qui incipit ibi: Dec dicit. In primo vero ponit primo huius prophetie tepus. cum dicit: In anno secundo dary regis. Secundum Iosephum. xj. libro antiquitatum iudaice iste daryus fuit filius hystaspis: et fuit amicus corobabel et favorabilis iudeis: ut patet. j. Esdre. vi. et huiusmodi maxime fuit ut dicit Iosephus: quod antequam moveret ad regnum psarum: fecit votum quod si contineret eum sic promoveri faceret templum in hierusalem edificari: et ibi vasa deferri. Secundum vero Ba. Sa. iste daryus fuit filius assueri regis et Hester regine: et sic fuit favorabilis iudeis ratione matris sue que fuit iudea. et istud secundum dicitur videtur mihi probabile: sicut declaravi diffusius super primam capitulum libri Hester. tunc enim vtriusque dicitur aggeus prophetavit post reditum captivitatis babilonice quoniam vterque (si tunc duo fuerunt) regnavit post cyrum. q. In die vna mensis. scilicet prima die illius mensis: eo modo loquendi quo dicitur Hest. j. Et factum est vespere et mane dies vni. scilicet primo. secundo ponit nomen prophete. cum dicit: Factum est verbum domini in manu Aggei. id est ipsius aggei tangit per dei ministrum. iste enim est modus loquendi hebraicus. potest etiam dici quod in huiusmodi donum prophete datus aggei per spiritu domini doni corporalis quod ponitur in manu recipientis. terminatio post

Postilla Nicolai de lyra super Aggeum propheta tam Incipit: Anno secundo Incipit prophetia Aggei qui dividit in duas partes. scilicet prima et tractatu. qui incipit ibi: Dec dicit. In primo vero ponit primo huius prophetie tepus. cum dicit: In anno secundo dary regis. Secundum Iosephum. xj. libro antiquitatum iudaice iste daryus fuit filius hystaspis: et fuit amicus corobabel et favorabilis iudeis: ut patet. j. Esdre. vi. et huiusmodi maxime fuit ut dicit Iosephus: quod antequam moveret ad regnum psarum: fecit votum quod si contineret eum sic promoveri faceret templum in hierusalem edificari: et ibi vasa deferri. Secundum vero Ba. Sa. iste daryus fuit filius assueri regis et Hester regine: et sic fuit favorabilis iudeis ratione matris sue que fuit iudea. et istud secundum dicitur videtur mihi probabile: sicut declaravi diffusius super primam capitulum libri Hester. tunc enim vtriusque dicitur aggeus prophetavit post reditum captivitatis babilonice quoniam vterque (si tunc duo fuerunt) regnavit post cyrum. q. In die vna mensis. scilicet prima die illius mensis: eo modo loquendi quo dicitur Hest. j. Et factum est vespere et mane dies vni. scilicet primo. secundo ponit nomen prophete. cum dicit: Factum est verbum domini in manu Aggei. id est ipsius aggei tangit per dei ministrum. iste enim est modus loquendi hebraicus. potest etiam dici quod in huiusmodi donum prophete datus aggei per spiritu domini doni corporalis quod ponitur in manu recipientis. terminatio post

Dei qui occiderunt sermonem. i. filium dei: quia manent eo plene sunt sanguine.
Zorobabel typus est saluatoris: qui destrucit patri edificat tabernacul...

Job. 7. f

Unde ipse ait: Si quis strit. v. a. m. z. b. Hunc fontem...

Josedech iustus dominus. i. deus pater: cuius filius eius iesus...

Et factum est verbum domini in manu aggei prophetae...

Et factum est verbum domini in manu aggei prophetae...

Et factum est verbum domini in manu aggei prophetae...

B

Et factum est verbum domini in manu aggei prophetae...

Dystice

Et factum est verbum domini in manu aggei prophetae...

De pe. di.

4. c. de pru

lo

Et factum est verbum domini in manu aggei prophetae...

A

Et factum est verbum domini in manu aggei prophetae...

Dystice

Et factum est verbum domini in manu aggei prophetae...

Et factum est verbum domini in manu aggei prophetae...

Et factum est verbum domini in manu aggei prophetae...

tio ponit abus prophetavit. cum dicit: a Ad zo-
robabel filium salathiel: sic iste zorobabel fuit ne...

b Ducit iuda. eo quod erat...

et factum est verbum domini in manu aggei prophetae...

et factum est verbum domini in manu aggei prophetae...

et factum est verbum domini in manu aggei prophetae...

et factum est verbum domini in manu aggei prophetae...

et factum est verbum domini in manu aggei prophetae...

et factum est verbum domini in manu aggei prophetae...

et factum est verbum domini in manu aggei prophetae...

et factum est verbum domini in manu aggei prophetae...

et factum est verbum domini in manu aggei prophetae...

et factum est verbum domini in manu aggei prophetae...

et factum est verbum domini in manu aggei prophetae...

et factum est verbum domini in manu aggei prophetae...

a s q nat est i babylone z pps i mundi cofusione.
phete ad zorobabel filium salathi...

et dicit iuda: z ad iesum filium iose-
dech sacerdotem magnuz dicens:

hec ait dominus exercituum dices: po-
pulus iste dicit: nondum venit te-

et factum est verbum domini in
manu aggei prophetae dices: hunc

quid tempus vobis est vt habitetis
i domibus laqueatis z domus

ista deserta: Et nuc hec dicit do-
minus exercituum. Ponite corda

vestra sup vias vestras. Semina-
stis multum z intulistis parum.

medistis: et non estis faciat. Bibi-
stis z non estis iebriati. Operuistis

vos: z non estis calefacti. Et q mer-
ces congregavit: misit eas in sac-

culum ptusum. Hec dicit dominus ex-
ercituum. Ponite corda vestra

sup vias vestras. Ascendite i mon-
tem portate ligna: z edificate do-

mus: z acceptabilis mihi erit: et
glorificabor dicit dominus. Re-

sperxistis ad amplius: z ecce factum
est vobis est vt habitetis i domibus laqueatis...

Et intu

Et vos

Vertical text in the right margin, likely a commentary or gloss, partially cut off.

Et intulistis. Ecce aliud in eodem dū qd cōtigit differentib' edi-
ficationē cū iā tēpore messis putarent se tenere frumēta in manib'
vacuos culmos sine frugibus cōgregabāt: et illud tantillū qd su-
perat inferebat in domū: sed dei virtus exufflabat. i. ad nihilū re-
digebat: qz folliculū vacuū et frumentū vacuū farinā nō habebat.

Wytice

b Roem. Wytice. Nos est celestis gra-
tiē bñdictio: q nō de aere vbi multe ptur-
bationes sunt: sed de celo descendit: ad ri-
gandas animas iaculo diaboli vulnera-
tas vel in psecutione estuantes.

c Et vocauit siccitatem. Quicquid sine
auctoritate scripture: qst apostolica tradi-
tione spōte cōfingūt heretici: pcutit gla-
dius dei. Wytice. Gladius vel vrens
vētus: sermo dei acutior omni gladio: q
aridā terrā. i. negligētē animā et in con-
cavis habitātē: ne fructū ferat disperdit.

Wytice

Vocat et sup montes q cōtra scientiā dei
se eleuat: destruit etiā triticū et vinū et ole-
um quib' quasi cibo et potu heretici de-
ceptis populis blandiunt: panis eoz pa-
nis doloris: vinū eoz fel draconū. oleum
eoz qd ipinguat caput peccatoris. Per
hoies sensus et cogitationes eoz. vel per
hoies docti: p iumētā indocti. q cū operi-
bus manuū. i. scilicet et varijs observa-
tionib' pereūt. Possunt hec intelligi de
malis doctorib' ecclesie qui carnalia que
rentes nec in se nec in alijs domū dei di-
rutā querūt reedificare: sed multos ver-
bo et exemplo scandaligant. d. Et au-
diuit. Per corobabel et iesum: signat vn'
p̄p̄s: rex et sacerdos: et ideo illi nō timent:

sed solus populus timet. e. Et dixit ag-
geus nūcius dñi. Quidā putant iohan-
nē baptistā: et malachiā qui angelus do-
mini interpretat: et aggeū fuisse angelos: et

Aud. n. c.

ob dispensationē iussu dei assūpsisse huma-
na corpora: et inter hoies cōuersatos. An-
de dicit iohānē baptistam ad vocē marie
in vtero matris exultasse. Nos vero dicit
mus nūciū dei. i. angelū q hebraice ma-
lachi dicit. pphētā appellari: quia dei vo-
lūtātē nūciat hoibus. f. Ego vobiscū
sū. Ego ego vester adiutor: edificare do-
mū meā q in vobis est destructa: me i me-
dio vestri cōstituit: nemo edificationem
vestram poterit prohibere. g. Et susci-
tauit deus. Jam verus corobabel de ge-
nere dauid et iesus sacerdos in eternū su-
scitatus est virtute patris. quo adiuuātē
debem' suscitari ad edificandā spirituale
domū dei: in quā ingressi spirituales ho-
stias offerre debem': et opera digna tem-
plo dei facere debem': q tamē facere non
possum' nisi prius dominū timuerimus.
Quia vero in seculo sum' et sub dario ge-
nerationi cōiugūsqz seruīctes edificam':
ideo sexto numero quo factus est mun-
dus: et secūdo anno q diuidit ab vnitāte
ingredimur domū dei. Cū vero in sena-
rio factus sit mūdus: duplicari oportet
senariū: vt reedificet mūdus: et sic in duo
denario est sobolis humane reparatio: q
vt de vtroqz populo facta ostendat duo-
denariū duplicam': et sic i vicefima quar-
ta die edificata est ecclesia: tam de genti-
bus q de circūcissione. Del octonari' ad
circūcissione: ternarius ad fidē trinitatis
refertur. Per fidem trinitatis fit vera cir-
cūcissio victoꝝ. Ideo multiplicato octona-
rio per ternariū: in vicefima quarta die
edificamus domū. h. In die vicefima.
Eodem anno darij et eodem mense qui in
principio positus est: sed non eodem die.

Abi em dicit in vna die mensis: hic dicit in vicefima quarta. vt in-
ter primū diē quo dñs loquit p aggeum: et vicefimū quartū quo

ingressi sūt. xxij. dies mediū fuerunt qbus timuit ppls dñm.

In septimo

est minus. Et intulistis in domū

et exufflaui illud. Quā ob causaz

dicit dñs exercituū. Quā dom'
mea deserta est: et vos festinatis

vnusquisqz i domū suā. Propter

hoc sup vos phibiti sunt celi: ne

dāret roꝝ: et terrā phibita est ne

daret germē suū. Et vocauit siccū

quēcūqz pfert hum' et sup hoies

et sup iumenta: et sup omnē labo-

rem manuū. Et audiuit coroba-

bel fili' salathiel: et iesus fili' io-

sedech sacerdos magn': et oēs re-

liqz ppli vocē dñi dei sui: et ver-

ba aggei prophete sicut misit eū

a Et vos festinatis vnusquisqz in domū suā. i. cum mā-
gna diligentia intenditis vilitatib' vestris: et qz non va-
let talis diligentia sine dei pudentia. Ideo subdit:

b Propter hoc. i. ppter nimā diligentā in operibus ve-
stris: et negligētā in diuinitis. c Sup vos phibiti sunt

celi ne darent roꝝem: sufficientem
ad terre fecundationē: et p conse-
quens impedita sunt terrenāscen-
tia: et p consequens nutrimentum nō
habentia: qd requirit ad multi-
plicationē hominum et iumētōꝝ:

quia semen eoz est de supfluo all-
mētī. Virtus em nutritiua matē-
riā ministrat generatiue. ij. de ani-
ma. d. Et sup omnē labozē ma-
nuum: quā homines non possūt
bene laborare: nisi habeant suffi-
ciens nutrimentum.

e Et audiuit corobabel filius sa-
la. Hic cōsequēter ponit argutio-
nis effectus: quia ad vocem pro-
phete dux populi et sacerdos ma-
gnus et psequēter totus populus
cōceperūt volūtātē et cōstantiam
edificādi domū dñi. et patet litte-
ra paucis exceptis que discurren-
tur. f. Et dixit aggeus nūcius
dñi: de nūcijs domini. i. de nume-
ro pphētaz a deo missoz. ut.

g Ego vobiscum sum dicit domi-
nus paratus vos auxiliari in edifi-
cacio rēplī. h. Et suscitauit deus
spiritum. i. volūtātē et cōstantiam
ad edificandū. i. In die vice-
fima. Postqz rephensa est populi
negligentia: hic cōsequēter con-
fortat eius sequens diligentia: et
diuidit in duas partes: qz primo
confortat de operis pfectum. scdo
de christi aduentu. ibi: Nolite time-
re. Circa primū ponit primo con-
tinuatio respectu p̄dicti. scdo ex-
cutio ppositi. ibi: In septimo. Cir-
ca primū dicit: In die vicefima et
quarta mēsis rē. immediate em pre-
miserat ppheta. Et faciebāt opus
i domo dñi exercituū dei sui: et nō
dixerat quo tpe inceperant illud
opus. ideo hic manifestat q̄tum
ad annum. cū dicit: In anno secū-
do darij: et q̄tū ad mēsem cū dicit:

k In sexto mense. Et dicit aliq'
q iste fuit mensis septēbris: quia
fm eos primus mēsis apud hebre-
os est aprilis: sed ostensum fuit
hēb. vij. et Exo. xij. q primus mē-
sis apud hebreos est martius: tñ
aliquādo cōcurrit cū aprilī nō:
quia faciunt mēses p lunatiōes:
et fm hoc iste mēsis esset augustus
qui est sextus a martio. Sed quia
xxij. dies augusti nō est tps i quo
solēt edificia magna inchoari: sed
magis circa principiū verto: et ad
huc min' est apta. xxij. dies men-
sis septēbris. ideo aliter dicend'
q licet martius sit primus mēsis
apud hebreos: fm ordinē festoꝝ
p anni circūlū: tñ septēber est pri-
mus fm ordinem negociozum: qz
est primus simpliciter fm eos: eo
q in ipso fuit creat' mūdus: sicut
deklarāt fuit diffusus: hēb. vij.
et fm hoc mēsis vi. hic accipit fe-

brarius. cml'. xxij. dies est in principio veris: qz est ter-
tia dies ei': et in illo tempore solet materia disponi edifi-
ciorum in vere exequendozum.

m m 3 In se

est minus. Et intulistis in domū

et exufflaui illud. Quā ob causaz

dicit dñs exercituū. Quā dom'
mea deserta est: et vos festinatis

vnusquisqz i domū suā. Propter

hoc sup vos phibiti sunt celi: ne

dāret roꝝ: et terrā phibita est ne

daret germē suū. Et vocauit siccū

quēcūqz pfert hum' et sup hoies

et sup iumenta: et sup omnē labo-

rem manuū. Et audiuit coroba-

bel fili' salathiel: et iesus fili' io-

sedech sacerdos magn': et oēs re-

liqz ppli vocē dñi dei sui: et ver-

ba aggei prophete sicut misit eū

dominus deus eoz ad eos: et

timuit populus a facie dñi. Et di-

xit aggeus nūcius domini: de

nūcijs domini populo dicens:

Ego vobiscum dicit dominus.

Et suscitauit dominus spiritum

corobabel filij salathiel ducis iu-

da: et spiritū iesu filij iosedech sa-

cerdotis magni: et spiritum reli-

quozū de omi populo: et ingressi

sunt et faciebant opus in domo

dñi exercituū dei sui. In die vi-

cesima et quarta mensis: in sexto

mense: i anno secūdo darij regis.

D

Hic incl-
pit. ij. c. fm
aliquos.

Moraliter. In anno secundo dario re...
nostrum venit in tempore domus...
edificandi et cetera.

le edificium domus dei dei.
ad dei opera dirigendo: et subdit modum dei...
edificandi et cetera.

Glo. ordi.

In septimo mense...
anno sed in mense septimo in quo sunt...
solennitates dei vicecima prima die...

In septimo mense vicecima et prima mensis factum...
operando mercedem vestram in eo sermo...
dei amplius fieret.

Nico. de lyra

In septimo mense...
se. hic consequenter...
quod propositum circa quod...

Et quod vos videtis hanc nunc...
quid non ita est quasi non sit...
oculis vestris: et nunc confortare...

Et quod vos videtis hanc nunc...
quid non ita est quasi non sit...
oculis vestris: et nunc confortare...

Et nunc confortare corobabel...
dicit dominus: et confortare...
omnes populus terre dicit dominus...

Marginal notes on the right side of the page, including 'Glo. ordi.' and other commentary.

Et adhuc semel mouebo celū & terrā: vt illis cōmotis mo-
neant oēs gētes: & tūc veniet desiderat' cūctis gētib'. i.
saluator: & tūc iplebo domū istā maiore gloria q̄ prius.

a Et in loco isto. Quia ad edificationē inclute dom' nō
hūc tūc valet q̄tū par spōdeo pacē dandā in loco isto: vt
in pace q̄ exuperat oēm sensum sit
locus me'. b Noni mēsis. Dic
numerus nunq̄ in bono accipit.
Ois solennitas finit octauo die
nec ad nonū puenit. Hierusalem
apud hieremiā nono mēse a ba-
byloniis expugnat. Quia ergo
de imūdiā p̄p̄tia erat su-
tura secūdo anno darij iūgit no-
n' mēsis: sed q̄z daf locus penitē-
tie post correctionē imūdiā die.
xliij. sit sermo dñi ad aggeuz vt
quasi ex plona dñi questionē a sa-
cerdotibus sciscitē ex lege veni-
entē. Viginti p̄ quaternarium
multiplica & erūt octuagīra q̄ nu-
merus bis habet. xl. quadrage-
narius vero penitentiaz notat: q̄
nō solū debet esse corporis sed et
am spiritus: q̄ octogenari' p̄re-
dit. c Ad aggeū p̄p̄tā. nō
in manu aggei vt. s. Ibi em̄ p̄e-
ctū habebat: & tūc munda opera.
Cor vero eius necdū plenā sapiē-
tiā receperat. Vel quia adhuc ha-
bitabat inter eos q̄ dicebāt. Non
dū venit tempus do. do. edi. In
opib' tūc ius facti' ē sermo dñi.
Hunc vero iacta sunt fundamen-
ta tēpli: et ingressus p̄p̄s cū prin-
cipibus facit opus dei: et audit
mytheria. Mouebo oēs gentes: &
plenus est vaticinio: & ideo ad to-
tū aggeū fit sermo. d Si tulerit
rit. Carnes oblatas in altari: als
sacerdotes in abditiis tēpli come-
debāt. als p̄p̄tati cor' domi. als
qui de sacerdotib' videbant ma-
culati. als israelite qui nullā ha-
bebant imūdiā. Imūdius
ho dicebat q̄ hōiem mortuū re-
tigerat. Quādiu em̄ anima est in
corpore: corpus humanū nō ē im-
mūdi: s̄ q̄ cito asa recedit. Que-
rit aut' p̄p̄tā: si q̄libet hō tulerit
carnē sanctificatā: & ligauerit
eā in sumitate vestimēti: & ipsa su-
mitas tetigerit panem v' aliquid quo possit homo vesci
nunquid ex illo tactu cibis ille sanctificari potest? Re-
spondet q̄ nō sanctificat. Anagoge. Vir ecclesiasticus
qui immolat agnū immaculatū & indutus est christo: li-
gat sanctam carnē in pallio: quando de exterioribus sa-
cramentis auditores informare intēdit: & hoc pallio cō-
tingit exponēdo diuinā scripturā q̄ est panis cōfirmās
cor' hominis et est pulmentum: id est coctio: sicut sunt
apostolice epule: que condiunt et decoquunt carnes ve-
teris legis: et conditas p̄bent esui. Est etiā scriptura vi-
num letificans cor' hominis. Est etiā oleum ex hilarans
faciem. Est etiā cibis lactis quo aluntur et parvuli: et
alia huiusmodi. Sed dum auditores per scripturam de
exterioribus sacramentis erudiunt nō vt sanctificatum
cibum comedunt: quia interiori pinguedine sacramen-
torum intus non reficiunt. Contra auctor peruerse do-
ctrine quēcūq̄ doctrina sui inficit: imūdiū reddit. ha-
bent autē et mali in doctrina sua panem sed luctus: & vi-
nū sed insane ebrietatis & oleū adulatiōis. habēt & pul-
mentū dñi ad cōfirmationē sue p̄uersitatis: quasi ad cō-
dimentū mystica s̄ scripturis interfertur. habent & alios
cibos. i. diuersos tractatus quos q̄ ab imūdis sunt scri-
pti: & imūdo ore plati: q̄ tetigerit imūdius sit: & in corū
duccet errorem. e Si tetigerit pol. Aliam questionē
proponit. quia ad priorem bene responderunt: et in hac
facile potest capi imperitus. Potest enim videri vt

mittēdus. a Et implebo domū istā gloria: q̄ in tēplo p̄ corob' a
bel reedificato x̄ps fuit a matre oblatas: & ibi pluries p̄dicauit &
multa miracula fecit: ex q̄bus domus illa fuit sume glorificata: et
huic dicto cōcordat expositio Rabbi aaquiba de quo dicit i libro
canbedrin q̄ apud hebreos autenticus est: q̄ sic exponebat passuz
istum. Adhuc vnū modicū est. s. regni vō-
turi isrl post destructionē prime domus:
& post illud regnū: Comouebo celū & ter-
rā: & mouebo oēs gentes & veniet messi-
as: quia post paucos reges de genere ma-
chabeoz x̄ps venit tpe herodis: oibus
terris sub dñio romani impatoris reda-
ctis. Johannes ei bircan' simōis macha-
bei fil' imposuit sibi diadema regium: &
durauit illud regnū vsq̄ ad herodē q̄ su-
it alienigena: put diffuse declarat i scho-
lastica historia. b Meū est argentuz &
meū est aurū. q. d. vobis p̄uidebo de ex-
pensis p̄ edificio domus mee. c Ma-
gna erit gloria domus istius nouissime
quā inceptis reedificare. d Plusq̄
prime. p salomonē edificate. ista vero glo-
ria maior nō pōt intelligi de edificijs nec
de ornāmētis seu diuitijs: ista em̄ modicū
ca fuerūt in secūda domo respectu prime:
arca em̄ testamēti de qua sume gloriaban-
tur iudei fuit in prima & nō in secūda: fuit
catholicos & hebreos: & ideo in nullo po-
tuit dici gloria dom' secūde maior gloria
domus prime nisi ex p̄sentia christi: vt p̄-
dictū est q̄ est sanctus sanctozū: Dan. ix.

Et in loco isto dabo pacē. vnde nato
x̄po angeli cātrauerūt: gloria i altissimis
deo: & i terra par' hoibus rē. Luc. ij. Re-
spondent tū aliqui hebrei ad hoc: q̄ ista
maior glia intelligit de annis: q̄ ista se-
cūda durauit. cccc. annis. prima vero
cccc. sed hoc nō valet: q̄ si cōputant an-
nū p̄ tpa regū ab anno in quo salomō cō-
sūmavit tēplū vsq̄ ad destructionē eius
p nabuchardan inueniunt anni. cccc. xliij.
& sic prima dom' plus durauit q̄ secūda
duob' annis. Deductionē aut' hui' omit-
to p̄pter pluritatē: & q̄ pōt faciliter vide-
ri discurrendo p̄ tertiā et quartā. Regū:
q̄tū ad annos intermedios regū iuda.
Preterea dato q̄ secūda dom' durasset
plus q̄ prima p̄ decē ānos: vt isti dicūt.
ista tū gloria quasi nulla esset reputanda
maxime: q̄ p̄ plures annos ista dom' fu-
it vilificata tpe antiochi q̄ posuit ibi ab-
ominandū idolū: vt habet. j. Machab.

deratus cūctis gētib'. Et iplebo a

domū istā glia dic dñs exercitūū.

Abū ē argētū & meū ē aurū dicit

dñs exercitūū. Magna erit glia

dom' ist' nouissime plusq̄ p̄me:

dicit dñs exercitūū. Et i loco isto

dabo pacē: dicit dñs exercitūū.

In vicesima et quarta noni mē-

sis in anno secūdo darij regis sa-

ctū est verbū dñi ad aggeū p̄phe-

tam dicens: Hec dicit dñs exer-

citūū. Interroga sacerdotes le-

gē dices: Si tulerit hō carnē san-

ctificatā in ora vestimēti sui: & te-

tigerit de sumitate ei' panē aut

pulmētū: aut vinū: aut oleū: aut

oēm cibū: nūquid sanctificabit?

Respondēt aut' sacerdotes dixe-

runt: Nō. Et dixit aggeus: Si te-

tigerit pollut' in aia ex oib' his:

nūqd cōtaminabit? Et ruderūt

sacerdōtes & dixerūt: Cōtamina-

Et ideo alij exponunt de templo per regem messiam edificando:
quē iudei expectant venturum: sed patet falsum per hoc quod hic
dicit: Et implebo domum istam gloria. Ex quo patet q̄ propheta
loquebatur de domo que edificabatur et quā digito ostendebat.
Item per hoc quod subditur: Istius domus nouissime. ex quo
patet q̄ non est alia tertia domus materialis expectanda. Ex hoc
manifeste ostenditur primus aduentus christi completus qui pro-
pheta hic venturus domo illa stante et eam sua presentia glori-
ficaturus. Ipsa autem destructa fuit per romanos tam diu est: scilicet
cet anno. xliij. post passionem christi.

In vicesima quarta die. Die cōsequenter ponitur populū con-
solatio de multiplicatione fructuz terre: & diuiditur in duas par-
tes: quia primo ostendit multiplicationem fructuum. secundo re-
dit ad denuncian-dum christi aduentum. ibi: Et factum est. Pri-
ma in duas. quia primo quedam parabola ponitur. secundo ad
propositum applicatur. ibi: Et respondit. Circa primum ponitur
primo tempus determinatum. cum dicitur: In vicesima et quar-
ta die noni mensis rē. secundo subditur parabola per modum in-
terrogationis: cum dicitur:

Interroga sacerdotes legem: quia ex officio tenētur scire eā.
b Si tulerit homo carnem sanctificatam et patet littera: & sub-
ditur responsio. Dixerunt nō: & subditur secūda questio de oppo-
sito cū dicit: i Si tetigerit pollutus in aia. i. qui incurrit pollu-
tionē et tactu mortui. vel aliud huiusmodi. & subdit responsio.
k Cōtaminabit. Ratio x̄o quare p̄n' ex tactu carnis sanctifica-
te sanctificatus: p̄ tactum suum nō sanctificat aliud ad cibum vel
m. 4. potum

3. 1. 1

Anago

sicut non sanctificat: ita nec cotaminet. a Et respondet. De superioribus...

fr. q. 1. c. sic populus.

Allego.

Gen. 31. c

Pis. 32. a

Judic. 9. b

a s qui scit solennitatum differentias et ideo festivus appellat. b bitur. Et respondit aggeus et dixit: c Sic populus iste et sic gens ista ante faciem meam dicit dominus: d Et sic omne opus manuum eorum: e et omnia que obtulerunt ibi: f cota minata erunt. Et nunc ponite cor vestrum ad acerum viginti modiorum: g et fierent decem: h et intraretis ad torcular ut exprimeretis quinquaginta lagenas: i et fiebat viginti. Per cussi vos vento vrente et aurugine et grandine omnia opera manuum vestrarum: k et non fuit in vobis qui reverteret ad me dicit dominus. l Ponite corda vestra ex die ista: m et in futuru a die vicecima et quarta noni mensis a die que fundameta iactata sunt templi domini: n ponite super cor vestrum. o Aliquid iam semine in germine est: p et adhuc vinea et ficus et malogranatum: q lignum oliive non floruit. r Ex die ista benedicam. s Et factum est verbum domini secundo...

potius pertinens: et tamen homo pollutus ex tactu rei immunde polluit illud: potest etiam duplex assignari. Una...

res inanimata: que non est susceptiva vitij et virtutis sicut homo: propter quod homo pollutus modo predicto magis polluit aliud tactu suo quam pannus sanctificatus alium sanctificet. a Et respondit. Hic applicat ad populum. b Sic populus iste. qui est virtutis et vitij susceptivus. c Ante faciem meam. pollutus reputat visus quo templum edificet. d Et omnia que obtulerunt ibi: extralocum templi. e Cotaminata erunt. qd statim declaratur per effectum. cu dicit: f Et nunc ponite corda vestra etc. i. diligenter considerate tempus pedes inchoationem edificationis templi. g Cum accederet ad acerum. i. segetum. h Viginti modiorum. i. que sunt humanam estimationem deberent facere. xx. modios: et faciebant tantum decem: et ita de vultu in torculari. i. in vitiis pestilentias per magna parte vastitates vel impeditentes terrenascentia: et ista sunt divine ire contra populum signa. k Ponite corda vestra etc. et subdit: A die qua fundameta iactata sunt templi domini. Circa quod sciendum quod redeunt de babilone statim fundaverunt templum. vt. s. dicitur est: sed post impeditentes opus fuit intermissum visus ad secundum darij annu: et ideo cu dicitur: A die qua fundameta iactata sunt templi domini: non est intelligendum de fundameta inferioribus et primis que iam ante facta fuerat: sed dicuntur hic fundameta illaque. s. plus edificata primo posita fuerunt: quia respectu superiorum partium habebant rationem fundamenti. l Ponite super cor vestrum: id est attendite diligenter mutationem terrenascentium. m Aliquid iam semine in germine est. ita quod non potest videri sequens fertilitas vel sterilitas: et idem de fructu arborum. n Ex die ista. i. a die resurrectionis edificij templi operando in templi muro: quod fuit in mense. i. tamen antea. xliij. die mensis. vi. operari ceperant materiam parando: vt dicitur est in principio huius. o Benedicam. i. multiplicabo fructu terre. q. d. hoc erit vobis signum manifestum acceptationis mee. p Et factum est. Hic ultimo redit propheta ad denotandum christi aduentum quod erat principale propositum: quia sicut dicitur Ra. Sa. Aniversi prophete non sunt locuti nisi ad dies messie: quod est intelligendum de principali intentione sicut plenius fuit dictum in principio Esai et Hieremie. Primo igitur ponitur...

Vertical text on the right edge of the page, likely bleed-through from the reverse side.

Ibi regnant ubi malum granatum fuerit. Que arbor propter nimiam multitudinem granorum et intertextis membranis dicitur...

tulo fm sensum lralem describit pfectus edificatiois domus dei p corobabel et socios ei.

Job. s. c. 3id. i. o

ad aggeu vicesima et quarta mensis dicens: Loquere ad corobabel ducem iuda dicens: Ego mouebo celum pariter et terram...

ad aggeu vicesima et quarta mensis dicens: Loquere ad corobabel ducem iuda dicens: Ego mouebo celum pariter et terram...

et sic de ecclesia dignior est synagoga qm christus dignior e moyses. Et b declarat apus Heb. iij. Amplioris ei glorie iste p moysen dignus habetur...

Caico. de lyra

reuelationis. cu dr: In vicesima et quarta mensis. scdo explicat reuelatio. cu dr: Loquere ad corobabel. qz d ipso erat xps nasciturus fm carne.

Et sic de ecclesia dignior est synagoga qm christus dignior e moyses. Et b declarat apus Heb. iij. Amplioris ei glorie iste p moysen dignus habetur...

additio. i. Apud hebreos no solu est vnu principium anni sed plura. Primus em mensis fm ordine festoru est mensis nouarum frugum...

additio. ii. Quod dicitur hic: Mouebo celum et terram. potest intelligi de terremoto magno qui fm Iosephum tepore herodis sub quo natus est dominus contigit...

additio. iii. Per hoc qd dicitur: Deum est argentum tuum. intelligit q maioritas glorie fecit tēpli no est accipienda fm diuitias tepozales...

additio. iiii. Sicut pan' scificat' no scificat ex tactu suo id qd tagit: ita nec ho scificat' solo tactu scificat illud qd tagit.

Moraliter

In septimo mense. In hoc capitulo

In septimo mense. In hoc capitulo

In hoc ca. vbi dr in postill. Et ego mouebo celum et terram.

Eccl. 49. c

Ps. 49.

ris nō videt̄ valere: nec etiā ad intentū pphete ptinere videt̄. Intendit em̄ ppheta ex responsionib⁹ sacerdotū ostēdere po- pulo q̄ licet faceret aliqua bona ex genere: tamen ex quo ipsi nō erāt boni q̄ sua opa nō debebāt cēseri bona: sicut p primā respōsiōnē sacerdotes dixerūt q̄ caro sanctificata tangēs ali- quē cibū nō sanctificabat eū ⁊ nō solū nō debebant cēseri bo- na sed poti⁹ mala inquātū ipsi erāt mali: qd̄ ptz per secūdā re- spōsiōnē sacerdotū vbi dixerūt: Si tetigerit pollutus ⁊c. ⁊ iō ppheta applicās respōsiōnes sacerdotū ad suū ppositū dicit: Sic pplus iste ⁊c. vsq; ibi. Et oīa q̄ obtulerint mihi cōtamina- ta erūt. q. d. Sicut homo pollutus tāgens rem mūdā contā- minat eā: sic q̄ populus iste pollutus est: ideo omne opus ma- nuū eorū ⁊ oīa q̄ obtulerint cōtaminata erūt: cui⁹ p̄trariū ipsi putabāt. f. q̄ ex tactu bonarū seu sanctarū rerū sanctificabāt qd̄ excludit p primā respōsiōnē sacerdotū.

Nico. de lyra

Incipit expositio pro- logi in Zachariam pphetam. p fratē Guilhelmū Bitonem.

Secundo anno darij ⁊c. Iste plogus duas ha- bet ptes pncipales: i q̄ rū prima tāgunt quedā agge⁹ ⁊ zacharie cōmūnia. i scdā tāgunt quedā zacharie et ei⁹ p- pphete specialia. ibi: Nam ⁊ popu- lus israel. Item in prima parte tā- gunt tria. Primo tangitur tem- pus pphetationis istorum pphē- tarum. cū dicitur: Secdo anno da- rij ⁊c. Secūdo tangit ordo pphē- tationum. ibi: Sed hac de causa ⁊c. vbi dicitur q̄ Aggeus p̄cessit Zachariā duobus mensibus. Ter- tio tangit intentio pphetantium ibi: Ad restorationem etiā tem- pli. Item in scdā parte principa- li in qua tangunt que zacharie ⁊ eius ppheticie sunt specialia tria notant. Primus est prophete in- tentio. ibi: Nam ⁊ populū ⁊c. vbi dicit q̄ intendebat reuocare po- pulū ab imitatione scelerū pater- norū. scdo tangit populū cōsolatio- ibi: Vidit ppheta virū ⁊c. tertio tāgit dubiū cui⁹ i ppheta sequit̄ expositio. ibi: Sed hāc visionem ⁊c. Itē in illa p̄tula in qua nota- tur cōsolatio tria tāgunt. primū ē cōsolatoria visio. cū dicit: Vidit p- ppheta ⁊c. scdm̄ est visionis solutio- ibi: Cui⁹ visionis hęc solutio est. tertiu est solutionis confirmatio. ibi: Nā et Esaias ⁊c. Sic ptz diuisio ⁊ cōtinētia istī plogi. dicit̄ igitur: Secdo anno: q̄ fuit quadrage- sim⁹ a primo anno cyri. b Darij. hystaspis. vnde Glo- sa. Cyro qui xxx. annis regnavit in persis interfecto apud massa- getas a tamyra regina massage- tarum: cābyles filius cyri maior successit in regnum: qui expletis octo annis duos magos fratres habuit successores: q̄bus occisis a populo darij filij hystaspis rex psariū cōstituit⁹ est. cui⁹ regni āno secūdo factus est sermo dñi ad za- chariā filiū barachie filij addo. p- ppheta. Ergo a primo āno cyri vsq; ad secūdū annū darij supputā- tur anni. xl. ⁊c. c Lectiones. eorundē. Aggei. j. ⁊ Zacharie. j. A. tamen aggeus p̄cessit duo- bus mensibus in pphetando. vñ de in

Incipit plogus sancti Hieronymi in Zachariam prophetam.

Secūdo āno darij regl medo- rū aggeū ⁊ zachariā pphē- tasse lectiōes eorū dē decla- rāt. Sed hac de cā aggeus zacharie in ordine pphetarū p̄latus eē videt̄: q̄ eū duob⁹ mētib⁹: vt p̄dictorū le- ctiones ostēdit: in ppheta p̄cessisse in- uenit̄ et ad reparationem templi p̄ce- pto dei pplm̄ alassē vt esdras refert di- cēs: In scdo āno darij regl psay ppha- uest agge⁹ ⁊ zacharias fili⁹ addo pphē sup iudeos q̄ erāt in iudea ⁊ hierlm̄ sup isrl̄ in noie dei isrl̄ sup eos. hūc surrexerūt zorobabel fili⁹ salathiel: ⁊ iesus fili⁹ iosedech et p̄cipes ei⁹ i choauetq; edi- ficare domū dei q̄ est in hierlm̄. Qui- bus cū adessent pphete exhortatione sua adiuuerūt eos. Nā et populū israel ab imitatione paternoꝝ delictorū p su- am admōitiōnē idem ppheta cupiēs reuocare: verbis lectiōe cōphēsis vsus est. Vidit nocte: ⁊ ecce vir ascēderat sup equū rubeum ⁊c. Vidit ppheta virum equo rubeo sedentē: et stantē in medio myrteti vmbrosi: cui⁹ visionis hęc solu- tio ē secūdū hebreorū traditionē. Vir ascēdēs sup equū rubeū: licet angelus intelligat̄: tñ qz p̄dicti coloris equū cō- scēdere visus est vindictā sanguinis in eā gētē significat afferendā: q̄ pplm̄ isrl̄ in captiuitatē redegerat. Nā ⁊ Esaias ppheta p ruborē vestimētorū inter gē- tes vindictam cum sanguine a deo p- ferendā demonstrans: his verbis vsus est dicens: Quis est iste qui venit de edom tinct⁹ vestibus de bosirah ⁊c. Stā- tem vero in medio myrteti vmbriat̄ qd̄ dixit leticiā populo affuturā p myrteti significatiōnē voluit designari. Eius ligni moyses in Leuitico cum faceret mentionem: ait: Accipietis die primo

Replica. In ca. ij. Aggei postil. reddidit rōnes q̄re- eat vlteri⁹: s̄ pollutū ex tactu rei pollute pollut vlteri⁹: p̄ma qz facili⁹ ē destruere q̄ cōstruere. scdā qz hō plus est suscepti- uus sanctificationis ⁊ pollutionis q̄ res inanimata. Cōtra quā rōnē obiicit Bur. quasi nō voluisset itelligere postil. pu- tāz q̄ voluit dicere hoīem sc̄tificatū solo tactu sc̄tificare sicut pollut⁹ solo tactu pollut⁹: s̄ hō nō dicit. vt ptz: s̄ solū cōparat pollutionē aiare rei ad sanctificatiōnē inaiate. Ideo in lra in questione de sanctificatiōe fit mētio de reb⁹ inaiatis. in que- stione aut̄ de pollutionē fit mētio de rebus aiatis qz dicit: Si q̄s pollutus in aia: talis em̄ pollutio est formaliter in aia: ideo magis cōtagiosa. In reb⁹ aut̄ inaiatis nō est formaliter illa pollutio vel sanctificatio s̄ solū ex legis dictamine: in rebus aut̄ rōnalibus aiatis ex legis obseruantia.

Nico. de lyra

de in principio Aggei dicit: Mē se. vj. in principio Zacharie dicitur: Mense. viij. d. Et esdras refert. j. Esdre. v. In anno scdo. Illud accipit de. j. Esdre. v. vbi dicit: Prophe- tae rūt aggeus ppheta et zacharias filius addo pphetantes ad iude- os qui erant in iudea et hierusa- lem in nomine dei israel. tunc sur- reperunt zorobabel filius salathi- el et iosue filius iosedech et cepe- runt edificare templum dei in hierusalē et prophete cum eis adiu- uantes eos. e. Verbis lectio- ne comprehensis. Aggei. j. que ver- ba subiunguntur hic cum dicit: Vidit nocte: et ecce vir ascen- derat ille vir angelus fuit appa-rens in specie viri insidentis in equo rubeo: ex quo patet q̄ visio fuit imaginaria. vide glosam mar- ginalē que exponit totam au- thoritatem. c. In medio myr- teti vmbrosi cui⁹ visionis hęc so- lutiō. Dic myrterum dicit locus in quo crescunt myrti. Est autē myr- tus species arboris de qua dicit Psidorus in. xvij. etymol. Myr- tus a mari dicta eo q̄ magis litto- rea arbor sit. Virgilius: Et amā- tes littoza myrti. Hinc est q̄ a gre- cis myrtene dicitur. Medigorū autem libri hanc arborem aptam scribunt mulieruz necessitatibus plurimis. Item in glosa Esa. xij. dicit sic: Myrtus arbor aromati- ca impubribilis fessa membra con- solidat et reparat. Myrtice per myrtum signantur pphete ⁊ alij qui odore virtutum et spiritali gaudio sunt respersi inter quos quasi eos consolans dicitur sta- re angelus. b In eam gen- tem signat pferendā. i. assyrios ⁊ chaldeos et alias nationes que affligerant iudeos: vt ptz Zach. ix. i. Nam et esaias propheta Esa. lxvij. A. k In libro Leui. xlij. S. Sumetis vobis die p̄- mo fructus arboris pulcherrime spatulasq; palmarum: et ramos ligni densarum frondium et sal- ces de torente et lerabimini ⁊c. arborem pulcherrimam appellat myrtum sicut patet hic in litera. cum dicitur: Fructus ligni spe- ciosi. lignum autem densarū frō- dium appellat oleam. l Accipietis die primo: id est cū celebrabitis festū scenophegic. Fructus.

Dirigitur georgica. Zach. i. Es. 4. b. Addo. In. b. Es. 4. b. Es. 4. b. Es. 4. b.

Fragmentary text from the right edge of the page, including words like "Zach.", "Es.", "Dirigitur", and "georgica".